

EL VENDRELL
DESAPAREGUT

EL VENDRELL DESAPAREGUT

Anna Sabanès i Àngels Santacana

 efadós

 **Ajuntament
del Vendrell**

 **Consell Comarcal
BAIX PENEDES**

 **Govern de Catalunya
Departament de Cultura**
Ajuntament del Baix Penedès

EL VENDRELL DESAPAREGUT

Col·lecció Catalunya Desapareguda

Primera edició: març del 2019

© dels textos: Anna Sabanès i Àngels Santacana

© del pròleg: P. Manuel Nin

© de les fotografies: diversos autors

© de l'edició: Editorial Efadós

© de la col·lecció Catalunya Desapareguda: Editorial Efadós

EDITORIAL EFADÓS

Carrer d'Edison, 3 - Nau A
Polígon industrial les Torreneres
08754 El Papiol (Baix Llobregat)
Telèfon 93 673 12 12
efados@efados.cat
www.efados.cat

Idea original, disseny i fotocomposició:

Editorial Efadós

Col·laboració:

Ajuntament del Vendrell

Amb el suport:

Generalitat de Catalunya
**Departament
de Cultura**

Assessorament lingüístic:

M. Neus Doncel Saumell

Fotografia de portada:

A. T. V. (ed) / Fons Ferran Quesada Solé

Fotografia de la portadella:

Joan Güixens Rubio / Fons Fotografia Güixens

Acronims:

ACG (Arxiu Comarcal del Garraf)

ACBP (Arxiu Comarcal del Baix Penedès)

ISBN 978-84-16547-39-5

DL B 3531-2019

Imprès a Catalunya

Tota forma de reproducció, distribució, comunicació pública o transformació d'aquesta obra només pot ser realitzada amb l'autorització dels seus titulars, salvant l'excepció prevista per la llei. Si necessiteu fotocopiar o escanejar algun fragment d'aquesta obra, dirigiu-vos a CEDRO (Centre Espanyol de Drets Reprogràfics) - www.cedro.org

Índex

Pàg. 6

PRÒLEG

El Vendrell, una vila terra endins i oberta al mar

Pàg. 8

INTRODUCCIÓ

La fotografia, testimoni del passat més recent

Pàg. 12

CAPÍTOL I

El nucli antic

Pàg. 54

CAPÍTOL II

Creixement dels barris

Pàg. 138

CAPÍTOL III

Els barris marítims

Pàg. 184

ÍNDEX ALFABÈTIC

Pròleg

EL VENDRELL, UNA VILA TERRA ENDINS I OBERTA AL MAR

P. Manuel Nin, bisbe titular de Carcàbia i exarca apostòlic per als catòlics de tradició bizantina a Grècia

P arlar d'un recull de fotografies que abracen cent anys de la vida d'un poble és parlar d'unes imatges fotogràfiques que ens mostren coses del passat i ens fan reviure records, emocions, persones, que han fet i han enquadrat la nostra història. Veient aquestes imatges veiem un Vendrell «que fou», però en el fons veiem el Vendrell que continua essent, amb molts canvis, certament, però amb una continuïtat de contingut que ens insereix a nosaltres mateixos en aquesta història.

Mirar aquestes fotografies és recol·locar els nostres ulls, el nostre cor, en un lloc, en unes tradicions i en unes

persones que han estat i són nostres, que són la nostra història, la nostra vida. Les imatges (en el nostre cas, les fotografies) i la memòria que aquestes imatges evocuen són coses que ja es troben a la Bíblia i a la història de la majoria dels pobles mediterranis.

Són fotografies del Vendrell que reïxen a donar-nos en una veritable fesomia. I quina és aquesta fesomia? Quina és la memòria que revivim veient aquest recull de fotografies? Una fesomia i una memòria que geogràficament van de terra endins, la mateixa vila en el lloc on es troba, fins al mar, fins a la platja. Podríem dir que es tracta d'una vila terra endins i oberta al mar.

Una fesomia i una memòria d'un poble que entreteixeix el treball a la terra i de la terra (el Vendrell ha

estat una vila de pagès amb les vinyes, els cultius, els horts –el vi, l'oli, les ametlles...–), i també el treball amb la terra (les fotografies ens mostren les xemeneies de les diverses bòbiles, la que s'anomenava *rajola vermella del Vendrell* i la plaça Nova plena de càntirs, olles, terrissa). Fotografies que humanament ens parlen de la tradició i l'arrelament popular en la fe cristiana d'un poble, que té un punt de referència concret en l'església parroquial del Salvador, amb l'esvelt campanar coronat amb la figura de l'àngel que guia el camí d'un poble. I això, juntament amb les tradicions i les festes populars nascudes d'aquest vincle religiós del Vendrell: el pa beneït, la Festa Major...

Aquest recull ens porta a reviure la vida d'una vila, la història d'un poble que encara avui, al cap de més de cent anys, vol ser un poble d'homes i de dones arrelats a una història i a una vida.

Introducció

LA FOTOGRAFIA, TESTIMONI DEL PASSAT MÉS RECENT

Anna Sabanès i Àngels Santacana, historiadores

La història dels pobles és un seguit de fets que comporten canvis. Transformacions de la forma urbana que ens porten fins a l'actualitat, i també transformacions de les mentalitats col·lectives que són part i causa d'aquests canvis.

L'origen de la vila rau en la seva situació geogràfica. Des de temps antics, el territori s'articulava entorn de les vies de comunicació, que eren els eixos de circulació de les persones i de les mercaderies. La proximitat al mar, l'existència de fonts d'aigua i l'espai entre la muntanya prelitoral i la costa propiciaren que s'hi assentessin poblacions. El Vendrell

actual té, però, un origen medieval i s'anà expandint fins a l'actualitat.

Aquest llibre és un recull d'imatges de com era el Vendrell des de finals del segle XIX fins als anys seixanta del segle XX. Vol ser una passejada pels carrers de la vila, pels seus voltants, per Sant Vicenç de Calders i per la façana marítima: Sant Salvador i Coma-ruga.

És per això que hem dividit *El Vendrell desaparegut* en tres capítols geogràficament diferenciats. El primer recorre el nucli antic, el centre històric de la vila. El segon engloba els barris que van anar creixent al seu voltant. I el tercer ens mostra les platges i Sant Vicenç de Calders.

Aquell Vendrell agrícola, amb hortes urbanes, ramats i amb estanys a la platja, va anar desapareixent, i,

ISIDRE GÜIXENS VIDAL / Col·lecció LABANS - Fons JOSEP MARIA GIBERT PRADELL

UNA VISTA DESAPAREGUDA

A la pàgina anterior, panoràmica de la Rambla, l'any 1916, feta des de cal Gibert, edifici avui desaparegut. Aquest passeig arbrat mena a l'estació del ferrocarril. En destaca la vista del campanar sense els edificis de pisos actuals. En primer terme, l'antic Cafè del Comerç, davant de l'estació.

OLLES I TUPINS

Durant molts anys, el mercat vendrellenc se celebrava en diumenge i s'escampava per diversos carrers i places de la vila. Cada espai s'especialitzava en una mercaderia diferent. A la plaça Nova, com s'aprecia a la imatge d'aquesta pàgina, dels volts del 1905, s'hi venien estris de terrissa i roba de tota mena.

FRANCESC FERRER FERRET / ACG - Fons FERRER FERRET

amb ell, molts oficis i costums populars. Gràcies a les imatges tenim constància de l'evolució dels carrers i les places, de les platges i dels voltants de la vila. És per això que volem agrair immensament a totes les persones, famílies i entitats que ens cedissin fotografies quan vam fer *L'Abans*. Ara són dipositades a l'Arxiu Comarcal del Baix Penedès. Moltes fotografies del llibre són imatges que no hi van aparèixer; una altra part prové de noves cessions particulars. Sense la seva generositat, aquest llibre no seria possible.

A *L'Abans* vam dedicar un dels apartats temàtics als fotògrafs com a creadors del testimoni gràfic de la vida vendrellenca. La imatge dona fe del relat. Això ens va passar quan, casualment, vam trobar unes imatges del Vendrell de principis del segle xx. De cop, com qui obre una finestra al passat, es va il·luminar el text que explica Narcís Bas i Socias a *La Nari*, novel·la de costums vendrellencs. El relat descriptiu es fa tan real quan diu: «El major lleu li donava el mercat dominical, amb el seu

moviment extraordinari. Perquè el mercat diumenger del Vendrell arribà a alcançar gran ressò. Les contractacions a la Plaça Nova eren contínues. Des de tupins i olles de terra cuita fins als utensilis de cuina més refinats, i des de les mantes, faixes i tapaboques fins a les cretones, percales i teixits de fil pur, l'escampall de parades sobreixien molt la capacitat de la plaça i anava a estendre's un bon xic endins d'alguns carrers a ella afluents». En veure aquesta imatge de la plaça Nova, l'emoció es conté i els ulls corren per la fotografia mirant tots els detalls: les cases, la gent, els objectes..., i veiem el que estava escrit.

El llibre que presentem vol ser una finestra que mostri llocs desapareguts, que ensenyi com eren espais que encara hi són avui. Un món en blanc i negre, un món de sensacions contradictòries: nostàlgia i transformacions. Us convidem a aturar-vos en aquestes fotografies detingudament i observar-les. Hi descobrireu detalls preciosos i podreu fer un viatge al passat que ens farà més coneixedors del present.

AUTOR DESCONEGUT / Col·lecció L'ABANS - Fons MONTSERRAT PLANA GUÉLL

CAPÍTOL I

El nucli antic

El nucli antic de la vila és d'origen medieval. La població s'assentà entorn de la plaça de les Garrofes i s'articulà arran d'un camí principal originari. Aquest nucli fou possible gràcies a l'existència d'aigua i aviat s'hi establí un mercat. La vila s'emmurallà per defensar-se i es construí la nova església de Sant Salvador l'any 1307, que tenia el cementiri al costat. A la plaça Vella hi havia un hospital on ara hi ha l'edifici de l'Ajuntament, i aquest era a la cantonada oest del carrer Alt amb la plaça, la qual estava, en part, porxada. El Vendrell tenia cinc portals: el Portal Nou, al final de la Baixada de Sant Miquel; el Portal del Pardo, al carrer Major i únic existent avui dia; el Portal de Mar, en el carrer del mateix nom, prop del carrer dels Trulls; el de la Bassa Miquela, a tocar del carrer de la Muralla, i el Portalet, al final del carrer del Peix. Aquest nucli murat tenia una ronda exterior formada pels actuals carrers del Portal, dels Trulls, de Prat de la Riba, dels Cafès i de la Muralla.

JOSEP THOMAS / ACBP - Col·lecció THOMAS

PLAÇA VELLA

La plaça Vella esdevingué el centre neuràlgic de la vila. S'hi ubica l'església parroquial i l'Ajuntament. Al principi hi havia un hostel, la carnisseria, el forn de pa i el cementiri. Quan el 1732 s'inicià la construcció de la nova església, van ser necessaris tota una sèrie de canvis que menaren cap a la fisonomia actual. Des del 26 de juliol del 1913 està dedicada al doctor Murillo en agraïment per erradicar el còlera de la vila l'any 1911. En aquesta instantània de principis del segle xx s'hi distingeixen, ja inexistents, la font amb un fanal i els tres plataners plantats l'any 1908.